

USTAWA
z dnia 1 grudnia 1961 r.

Opracowano na podstawie: tj. Dz.U. z 2009 r. Nr 69, poz. 599.

o izbach morskich¹⁾

Dział I
Właściwość i ustrój izb morskich

Rozdział I
Właściwość izb morskich

Art. 1.

1. Do właściwości izb morskich należy:

- 1) orzekanie w sprawach z wypadków morskich;
- 2) rozpoznawanie innych spraw przekazanych izbom morskim odrębnymi przepisami.

2. Wypadkamiorskimi w rozumieniu niniejszej ustawy są zdarzenia na morzu lub wodach z nim połączonych, na których statki morskie uprawiają żeglugę, polegające na:

- 1) zatonięciu, zaginięciu lub utraceniu statku w inny sposób;
- 2) opuszczeniu statku;
- 3) zderzeniu statków;
- 4) zetknięciu statku z dnem, podwodną lub nawodną przeszkodą;
- 5) uderzeniu statku w budowlę, urządzenie lub instalację, w następstwie którego statek spowodował ich uszkodzenie lub doznał uszkodzenia;
- 6) powstaniu pożaru lub wybuchu na statku;
- 7) zanieczyszczeniu środowiska w następstwie utraty lub uszkodzenia statku;
- 8) zagrożeniu albo ograniczeniu bezpieczeństwa statku lub znajdujących się na nim osób, na skutek:

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy Rady 1999/35/WE z dnia 29 kwietnia 1999 r. w sprawie systemu obowiązkowych przeglądów dla bezpiecznej, regularnej żeglugi promów typu ro-ro i szybkich statków pasażerskich (Dz. Urz. WE L 138 z 01.06.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 4, str. 296, z późn. zm.).

- a) uszkodzenia lub niesprawności konstrukcji, urządzeń albo innych elementów wyposażenia statku,
 - b) zmian w zakresie stateczności statku;
- 9) zaginięciu człowieka przebywającego na statku;
- 10) śmierci lub uszczerbku na zdrowiu człowieka w związku z pracą lub pobytem na statku, zachowaniem się statku, działaniem lub stanem jego urządzeń albo innych jego elementów lub właściwościami ładunku statku.

Art. 2.

1. Izby morskie rozpoznają wypadki morskie:

- 1) statków o polskiej przynależności;
- 2) statków o obcej przynależności, jeżeli wypadek nastąpił na polskich morskich wodach wewnętrznych lub polskim morzu terytorialnym albo jeżeli z wnioskiem o wszczęcie postępowania wystąpił armator lub kapitan takiego statku.

1a. Izby morskie rozpatrują również sprawy wypadków morskich promów pasażerskich typu ro-ro oraz szybkich statków pasażerskich, jeżeli wypadek nastąpił na obszarze innym niż polskie wody wewnętrzne lub polskie morze terytorialne, w przypadku gdy ostatnim portem zawinięcia statku był port Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Sprawy wypadków morskich, w których uczestniczyły jednostki pływające Marynarki Wojennej, Straży Granicznej lub Policji, izby morskie rozpoznają, w odniesieniu do tych jednostek, za zgodą Dowódcy Marynarki Wojennej, Komendanta Głównego Straży Granicznej lub Komendanta Głównego Policji.

Art. 3.

Sprawy należące do właściwości izb morskich rozpoznają:

- 1) w pierwszej instancji – Izba Morska w Gdańsku i Izba Morska w Szczecinie;
- 2) w drugiej instancji – Odwoławcza Izba Morska.

Art. 3a.

- 1. Ilekroć w ustawie jest mowa o szybkim statku pasażerskim należy przez to rozumieć statek określony w prawie 1 rozdziału X Konwencji SOLAS, przewożący więcej niż 12 pasażerów; szybkim statkiem pasażerskim nie jest uprawiający pasażerską żeglugę krajową statek pasażerski klasy B, C lub D, którego wyporność na projektowej wodnicy pływania jest mniejsza od 500 m³, a maksymalna prędkość jest niższa niż 20 węzłów.
- 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o promie pasażerskim typu ro-ro, należy przez to rozumieć prom pasażerski typu ro-ro, o którym mowa w art. 5 pkt 1a ustawy z

dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz. U. z 2006 r. Nr 99, poz. 693, z późn. zm.²⁾).

Art. 4.

Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, terytorialny zakres działania izb morskich, uwzględniając podział terytorialny państwa.

Art. 5.

1. Do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji miejscowo właściwa jest izba morska, w której okręgu:
 - 1) znalazł się statek lub jego załoga po wypadku,
 - 2) znajduje się miejsce wypadku,
 - 3) leży port macierzysty statku– w zależności od tego, w której izbie najpierw wszczęto postępowanie.
2. Izba morska może orzec o swojej niewłaściwości miejscowej tylko do czasu rozpoczęcia postępowania dowodowego w pierwszej instancji.
3. Odwoławcza Izba Morska może przekazać sprawę izbie morskiej, której właściwość miejscowa nie jest uzasadniona w myśl ust. 1, w przypadku, jeśli jest to wskazane ze względu na miejsce postoju statku lub miejsce pobytu większości świadków.

Rozdział II

Ustrój izb morskich

Art. 6.

1. Izba Morska w Szczecinie działa przy Sądzie Okręgowym w Szczecinie, a Izba Morska w Gdańsku i Odwoławcza Izba Morska działają przy Sądzie Okręgowym w Gdańsku.
2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej może określić, w drodze rozporządzenia, uwzględniając podział terytorialny państwa, siedzibę izby morskiej poza siedzibą sądu okręgowego, przy którym działa izba morska.

Art. 7.

W skład izby morskiej wchodzi:

- 1) sędziowie, w tym przewodniczący i jeden lub więcej wiceprzewodniczących;

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 107, poz. 732 i Nr 176, poz. 1238, z 2008 r. Nr 171, poz. 1055 oraz z 2009 r. Nr 63, poz. 519.

2) ławnicy.

Art. 7a.

Do orzekania w sprawach należących do właściwości izb morskich Minister Sprawiedliwości deleguje sędziów na podstawie art. 77 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.³⁾) spośród sędziów sądów powszechnych posiadających znajomość zagadnień morskich w zakresie spraw należących do właściwości izb morskich.

Art. 8.

1. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej powołuje i odwołuje przewodniczącego i wiceprzewodniczących spośród sędziów delegowanych do izby morskiej zgodnie z art. 7a.
2. Inspektorów dochodzeniowych oraz innych pracowników izb morskich przyjmuje i zwalnia przewodniczący właściwej izby morskiej.

Art. 9.

1. Sędziowie sądów powszechnych orzekający w izbach morskich zachowują prawa i obowiązki przewidziane w przepisach dotyczących sędziów sądów powszechnych.
2. Do pracowników izb morskich mają odpowiednie zastosowanie przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz. U. Nr 162, poz. 1125, z późn. zm.⁴⁾).

Art. 10.

Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, określi, w drodze rozporządzenia, zakres udziału przewodniczących i wiceprzewodniczących izb morskich w pracy sądów, uwzględniając zakres zadań tych osób w izbach morskich oraz konieczność zachowania udziału sędziów czynnych zawodowo w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Art. 11.

1. W zakresie wynagradzania mają zastosowanie:

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1787, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, Nr 213, poz. 1802 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 188, poz. 1838 i Nr 228, poz. 2256, z 2004 r. Nr 34, poz. 304, Nr 130, poz. 1376, Nr 185, poz. 1907 i Nr 273, poz. 2702 i 2703, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 131, poz. 1102, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1410, 1413 i 1417, Nr 178, poz. 1479 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1044 i Nr 218, poz. 1592, z 2007 r. Nr 25, poz. 162, Nr 64, poz. 433, Nr 73, poz. 484, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 136, poz. 959, Nr 138, poz. 976, Nr 204, poz. 1482 i Nr 230, poz. 1698, z 2008 r. Nr 223, poz. 1457, Nr 228, poz. 1507 i Nr 234, poz. 1571 oraz z 2009 r. Nr 1, poz. 4, Nr 9, poz. 57, Nr 26, poz. 156 i 157 i Nr 56, poz. 459.

⁴⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 98, poz. 1070, z 2003 r. Nr 228, poz. 2256, z 2005 r. Nr 10, poz. 71, z 2007 r. Nr 64, poz. 432 i 433, Nr 102, poz. 690 i Nr 136, poz. 959 oraz z 2009 r. Nr 26, poz. 157.

- 1) do sędziów orzekających w sprawach należących do właściwości izb morskich – przepisy w sprawie wynagradzania sędziów sądów powszechnych;
 - 2) do pracowników izb morskich – odpowiednio przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury.
2. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, określi, w drodze rozporządzenia, stanowiska, zaszerogowanie oraz szczegółowe warunki wynagradzania pracowników izb morskich, a także kwalifikacje wymagane dla pracowników izb morskich, mając na uwadze przepisy, o których mowa w ust. 1 pkt 2.

Art. 12.

1. Ławników izb morskich powołuje na okres lat trzech minister właściwy do spraw gospodarki morskiej spośród osób posiadających wysokie kwalifikacje zawodowe i praktykę w zakresie zagadnień występujących w sprawach rozpoznawanych przez izby morskie.
2. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, na wniosek przewodniczącego izby morskiej, określi, w drodze zarządzenia, liczbę ławników dla izby z uwzględnieniem terytorialnego zakresu działania izby morskiej.
3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb powoływania ławników oraz zasady ich wyznaczania do udziału w posiedzeniach, uwzględniając kwalifikacje zawodowe i praktykę w zakresie zagadnień występujących w sprawach rozpoznawanych przez izby morskie, a także sposób wynagradzania i pokrywania innych należności związanych z udziałem w posiedzeniach.

Art. 13.

W sprawach nieuregulowanych ustawą i przepisami wydanymi na jej podstawie do ławników izb morskich stosuje się odpowiednio przepisy o ławnikach w sądach powszechnych.

Art. 14.

1. Izby morskie rozpoznają sprawy wypadków morskich na rozprawie, w pierwszej instancji – w składzie jednego sędziego oraz dwóch ławników, w drugiej instancji – w składzie jednego sędziego oraz czterech ławników. Rozprawie przewodniczy sędzia.
2. Przewodniczący izby morskiej pierwszej i drugiej instancji może zwiększyć skład orzekający o dwóch ławników lub o jednego sędziego i jednego ławnika, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na zawiły charakter sprawy.
3. Poza rozprawą postanowienia wydaje sędzia bez udziału ławników, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Art. 15.

1. Przy izbie morskiej minister właściwy do spraw gospodarki morskiej ustanawia delegata oraz jednego lub więcej zastępców delegata spośród osób posiadających wysokie kwalifikacje zawodowe i praktykę w zakresie żeglugi morskiej.
2. Delegat ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej, zwany w dalszym ciągu „delegatem”, uczestniczy w postępowaniu przed izbami jako rzecznik interesu publicznego.
3. Delegat przy Odwoławczej Izbie Morskiej może brać udział w postępowaniu przed izbą morską pierwszej instancji i podejmować czynności, do jakich uprawniony jest delegat przy tej izbie, oraz przekazać delegatowi przy izbie morskiej pierwszej instancji uczestnictwo w postępowaniu przed Odwoławczą Izbą Morską.
4. W sprawach wypadków morskich, które mogą zostać uznane za wypadki przy pracy, w postępowaniu przed izbamiorskimi ma prawo uczestniczyć – obok delegata – państwowy inspektor pracy właściwy dla pracodawcy zatrudniającego pracownika, który uległ wypadkowi.
5. Delegat i państwowy inspektor pracy mogą brać udział w dochodzeniu oraz w każdym stanie sprawy przeglądać akta i zgłaszać wnioski.
6. Przepisy o wynagradzaniu ławników za udział w posiedzeniach izb morskich i pokrywaniu innych należności związanych z udziałem w posiedzeniach mają odpowiednie zastosowanie do delegata i państwowego inspektora pracy.
7. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej określi, w drodze rozporządzenia, uwzględniając system organizacyjny izb morskich, sposób wykonywania zadań przez delegatów oraz sprawowania nadzoru nad ich działalnością, a także zakres pokrywania kosztów tej działalności.

Art. 16.

1. W celu zapewnienia bezpieczeństwa żeglugi i zapobiegania wypadkom morskim delegat może żądać wyjaśnień od armatorów, organów i instytucji państwowych, samorządowych i społecznych, przedsiębiorców oraz innych jednostek organizacyjnych, zwracać im uwagę na uchybienia i sprawdzać zastosowanie odpowiednich środków zaradczych.
2. Uprawnienia przewidziane w ust. 1 nie przysługują delegatowi w stosunku do organów Marynarki Wojennej, Straży Granicznej i Policji.

Art. 17.

1. Zwierzchni nadzór nad izbamiorskimi sprawują:
 - 1) Minister Sprawiedliwości nad przewodniczącymi i wiceprzewodniczącymi izb morskich oraz nad trybem postępowania przed izbami;
 - 2) minister właściwy do spraw gospodarki morskiej – w pozostałym zakresie.
2. Nadzór bezpośredni nad izbamiorskimi w zakresie zastrzeżonym Ministrowi Sprawiedliwości sprawuje prezes sądu okręgowego, przy którym działa izba morską.

3. Nadzór nie może wkraczać w zakres orzecznictwa izb morskich.
4. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, określi, w drodze rozporządzenia, regulamin wewnętrznego urzędowania izb morskich, w tym:
 - 1) zadania przewodniczącego izby,
 - 2) zadania inspektorów dochodzeniowych,
 - 3) podstawowe zadania referentów, kierownika sekretariatu i sekretarza izby,
 - 4) szczegółowy sposób prowadzenia i protokolowania rozpraw,
 - 5) tryb występowania o pomoc prawną i komunikowania się z innymi organami,
 - 6) organizację pracy izby– mając na uwadze zapewnienie skuteczności i sprawności prowadzonych przed izbami morskimi postępowań.

Art. 18.

Izby morskie są państwowymi jednostkami budżetowymi. Wydatki izb morskich są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw gospodarki morskiej.

Art. 19.

Izby morskie mają prawo używania pieczęci okrągłej z wizerunkiem godła Rzeczypospolitej Polskiej pośrodku, z napisem w otoku zawierającym nazwę izby i sądu, przy którym działa izba.

Dział II

Postępowanie w sprawach wypadków morskich

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 20.

O ile przepisy ustawy niniejszej nie stanowią inaczej, do postępowania przed izbami morskimi w sprawach wypadków morskich stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego.

Rozdział II

Dochodzenia

Art. 21.

1. Organy administracji morskiej oraz inne organy władzy publicznej są obowiązane:
 - 1) o wypadku morskim niezwłocznie zawiadomić izbę morską;
 - 2) zabezpieczyć ślady i dowody;
 - 3) w przypadkach niecierpiących zwłoki dokonać czynności koniecznych do wstępnego ustalenia stanu faktycznego;
 - 4) przekazać izbie morskiej materiał dotyczący wypadku oraz
 - 5) w zakresie pomocy prawnej załatwiać wezwania izb morskich.
2. Jeżeli organem określonym w ust. 1 jest polski urząd konsularny, jest on obowiązany po otrzymaniu wiadomości o wypadku morskim przedsięwziąć niezwłocznie w ramach swoich uprawnień czynności, o których mowa w ust. 1.
3. Armator i kapitan statku, którego dotyczy wypadek morski, obowiązani są niezwłocznie zawiadamiać o każdym wypadku morskim kapitanat (bosmanat) pierwszego polskiego portu, do którego statek ma wejść po wypadku, oraz izbę morską, zabezpieczyć ślady i dowody dla wstępnego ustalenia stanu faktycznego oraz na żądanie kapitanatu (bosmanatu) portu i izby morskiej udzielać wszelkich wyjaśnień.
- 3a. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do podmiotów zarządzających portami i użytkowników infrastruktury portowej w sprawach wypadków morskich, którym ulegli ich pracownicy lub w których obiekty portowe zostały uszkodzone albo spowodowały szkody.
- 3b. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej określi, w drodze rozporządzenia, sposób wykonania obowiązków armatorów i kapitanów statków oraz podmiotów zarządzających portami i użytkowników infrastruktury portowej w zakresie przygotowania dla izb morskich materiałów do dochodzeń w sprawach wypadków morskich, uwzględniając rodzaj wypadków podlegających zgłoszeniu, w odniesieniu do których ślady i dowody powinny być zabezpieczone oraz dokumenty sporządzone i przekazane organom uprawnionym do prowadzenia dochodzeń, a także rodzaj pomocy i informacji, których należy udzielać tym organom.
4. Organy Marynarki Wojennej, Straży Granicznej, Policji i prokuratury wojskowej w sprawie toczącej się przed izbą morską nie są obowiązane do udzielania informacji, udostępniania dokumentów i innych danych, jeżeli może to doprowadzić do ujawnienia tajemnicy państwowej.

Art. 22.

1. Izba morska wszczyna postępowanie z urzędu albo na wniosek delegata lub zainteresowanego.
2. Wszczęcie postępowania następuje z urzędu, gdy:

- 1) statek zatonął, zaginał, został opuszczony lub w inny sposób utracony;
- 2) w wypadku morskim nastąpiło zaginięcie, śmierć albo ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, a także narażenie na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu;
- 3) izba morska uzna, że interes publiczny wymaga rozpoznania sprawy.

Art. 22a.

W przypadku wszczęcia postępowania z urzędu, w postępowaniu mogą uczestniczyć przedstawiciele istotnie zainteresowanych państw, o których mowa w art. 24a, jeżeli w wypadku uczestniczył prom pasażerski typu ro-ro lub szybki statek pasażerski.

Art. 23.

1. Izba morska może, po wypowiedzeniu się delegata, odmówić wszczęcia postępowania lub wszczęte postępowanie umorzyć, jeżeli rozpoznanie sprawy byłoby niecelowe ze względu na brak interesu publicznego.
2. W sprawach, w których wszczęcie postępowania następuje z urzędu, odmowa wszczęcia i umorzenie postępowania wymaga zgody delegata.
3. Postanowienie o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania doręcza się delegatowi oraz zainteresowanemu, który wniósł o rozpoznanie sprawy.
4. W sprawach określonych w art. 15 ust. 4 uprawnienia delegata wynikające z przepisów ust. 1–3 przysługują odpowiednio państwowemu inspektorowi pracy.

Art. 24.

Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyjego interesu prawnego dotyczy wypadek morski.

Art. 24a.

1. Za istotnie zainteresowane wypadkiem morskim promu pasażerskiego typu ro-ro lub szybkiego statku pasażerskiego uznaje się państwo członkowskie Unii Europejskiej lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym:
 - 1) bandery statku objętego dochodzeniem;
 - 2) na którego morzu terytorialnym doszło do wypadku;
 - 3) którego stan środowiska naturalnego, także w obszarach, nad którymi państwo to sprawuje jurysdykcję, doznało szkody lub był zagrożony w wyniku wypadku morskiego;
 - 4) które, także w odniesieniu do sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń, nad którymi państwo to sprawuje jurysdykcję, doznało szkody lub było zagrożone szkodą w wyniku wypadku morskiego;
 - 5) którego obywatele ponieśli śmierć lub doznali poważnych obrażeń w wyniku wypadku morskiego;

- 6) dysponujące istotnymi informacjami, które mogą zostać wykorzystane w dochodzeniu.
2. Za istotnie zainteresowane wypadkiem morskim promu pasażerskiego typu ro-ro lub szybkiego statku pasażerskiego uznaje się także państwo członkowskie Unii Europejskiej lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym z innych powodów, niż wymienione w ust. 1, mające w dochodzeniu interes, uznany za istotny przez izbę morską.

Art. 25.

1. Zainteresowany ma prawo korzystać w każdym stanie sprawy z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika.
2. Pełnomocnikiem może być adwokat, radca prawny, pracownik zainteresowanego, członek związku lub stowarzyszenia zawodowego zrzeszającego osoby posiadające kwalifikacje zawodowe w żegludze morskiej.

Art. 25a.

1. W dochodzeniu prowadzonym w sprawie wypadku morskiego promu pasażerskiego typu ro-ro lub szybkiego statku pasażerskiego mogą wziąć udział przedstawiciele istotnie zainteresowanych państw, o których mowa w art. 24a.
2. W uzasadnionych przypadkach izba morska może przyznać państwu istotnie zainteresowanemu, o którym mowa w art. 24a, wiodącą rolę w prowadzeniu dochodzenia w sprawie wypadku, o którym mowa w ust. 1, lub umożliwić prowadzenie odrębnego dochodzenia w sprawie tego wypadku.
3. Za państwo wiodące w dochodzeniu w sprawie wypadku, o którym mowa w ust. 1, uznaje się państwo członkowskie Unii Europejskiej lub państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, które w uzgodnieniu z innymi istotnie zainteresowanymi państwami, o których mowa w art. 24a, wzięło na siebie odpowiedzialność za jego prowadzenie.

Art. 26.

1. Jeżeli izbie morskiej wiadomo, że w sprawie rozpoznawanego przez nią wypadku morskiego wszczęto postępowanie karne, izba morska zawiadamia sąd lub prokuratora o toczącym się przed izbą postępowaniu.
2. Izba morska może zawiesić postępowanie, jeżeli wyniki postępowania karnego mogą mieć istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.
3. Na postanowienie o zawieszeniu lub odmowie zawieszenia postępowania służy zażalenie.

Art. 27.

1. Po wszczęciu postępowania izba morska przeprowadza dochodzenie bezpośrednio przez inspektora dochodzeniowego albo za pośrednictwem kapitanatu (bosmanatu) portu.
2. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej określi, w drodze rozporządzenia, obowiązki kapitanatów (bosmanatów) portów w zakresie prowadzenia dochodzeń w sprawach wypadków morskich w celu wyjaśnienia wszystkich okoliczności wypadku.

Art. 28.

1. Dochodzeniem w rozumieniu ustawy są czynności w celu utrwalenia śladów i dowodów oraz umożliwienia przeprowadzenia rozprawy przez wstępne wyjaśnienie przebiegu, przyczyn i okoliczności wypadku morskiego i ustalenie kręgu zainteresowanych oraz świadków.
2. Z zastrzeżeniem art. 20, każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się i złożyć zeznania w dochodzeniu.
3. Rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie należy wydać na żądanie izby morskiej, a w wypadkach niecierpiących zwłoki – także na żądanie inspektora dochodzeniowego lub kapitanatu (bosmanatu) portu.
4. Armator i kapitan statku obowiązani są na wezwanie prowadzącego dochodzenie udzielić wyjaśnień o statku, w szczególności o składzie jego załogi, miejscu pobytu statku i członków załogi lub o terminach przybycia statku do polskiego portu i o wysokości szkody, oraz przedłożyć użyte w danej podróży mapy morskie, dzienniki i inne dokumenty lub dane gromadzone w formie elektronicznej potrzebne do wyjaśnienia okoliczności wypadku.
5. Izba morska jest upoważniona do:
 - 1) dostępu i badania miejsca wypadku, statku, jego szczątków i zawartości;
 - 2) sporządzania spisów oraz czasowego przejmowania części statków i innych rzeczy wymagających zbadania;
 - 3) dostępu do rejestratorów pokładowych i ich odczytów, a także innych zapisów;
 - 4) zapoznania się z wynikami postępowań i badań przeprowadzanych przez inne podmioty;
 - 5) uzyskania informacji i dostępu do dokumentacji użytkownika statku, producenta i innych osób lub jednostek organizacyjnych w zakresie niezbędnym dla ustalenia przyczyny wypadku.
6. Uprawnienie, o którym mowa w ust. 5 pkt 1, obejmuje także prawo wstępu do wszystkich części portu.
7. Prowadzący dochodzenie na zlecenie izby morskiej korzysta z uprawnień, o których mowa w ust. 5 i 6, jest też uprawniony do:
 - 1) przesłuchiwanie świadków;
 - 2) zapoznawania się z zeznaniami w innych postępowaniach i udziału w przesłuchiowaniu świadków.

Art. 28a. (uchylony).**Rozdział III****Rozprawa****Art. 29.**

1. Jeżeli przewodniczący izby morskiej uzna, że dochodzenie dostarczyło podstaw do przeprowadzenia rozprawy, wyznacza termin rozprawy, zawiadamia o nim delegata i w miarę możliwości znanych izbie zainteresowanych oraz zarządza wezwanie świadków, a w razie potrzeby biegłych i tłumaczy.
2. Jeżeli sprawa dotyczy wypadku określonego w art. 15 ust. 4, przewodniczący izby morskiej zawiadamia również państwowego inspektora pracy.
3. Niestawiennictwo delegata, państwowego inspektora pracy lub zainteresowanego nie wstrzymuje rozpoznania sprawy, chyba że izba morska uzna obecność ich na rozprawie za niezbędną.

Art. 30.

1. Na wstępie rozprawy przewodniczący przedstawia stan sprawy na podstawie wyników dochodzenia, po czym izba morska wysłuchuje wyjaśnień osób zainteresowanych, a następnie przeprowadza postępowanie dowodowe.
2. Zainteresowany, którego zeznanie może mieć znaczenie dla ustalenia przebiegu i przyczyn wypadku morskiego, może być przesłuchany jako świadek. Przed przesłuchaniem należy go uprzedzić o prawie odmowy udzielania odpowiedzi na pytania co do okoliczności, których ujawnienie mogłoby narazić na odpowiedzialność za przestępstwo jego samego lub członków jego najbliższej rodziny.
3. Delegatowi, państwowemu inspektorowi pracy i zainteresowanym służy prawo zadawania pytań przesłuchiwanym świadkom i biegłym oraz zgłaszania wniosków dowodowych.

Art. 31.

Izba morska może odroczyć rozprawę tylko z ważnej przyczyny.

Art. 32.

Rozprawę odroczoną prowadzi się w nowym terminie w dalszym ciągu. Jednakże należy ją przeprowadzić od początku, jeżeli izba morska uzna to za konieczne.

Art. 33.

Po zakończeniu postępowania dowodowego przewodniczący udziela głosu najpierw delegatowi, który zgłasza i uzasadnia swoje wnioski co do orzeczenia, następnie

państwowemu inspektorowi pracy, jeżeli uczestniczy w rozprawie, oraz obecnym pełnomocnikom zainteresowanych i samym zainteresowanym.

Art. 34.

Izba morska rozstrzyga samodzielnie wszelkie zagadnienia wynikające w toku postępowania.

Art. 35.

1. Jeżeli zainteresowany członek załogi lub pilot statku uprawiającego żeglugę na wodach, o których mowa w art. 1 ust. 2, posiadający dokument określający jego uprawnienia w żegludze morskiej wydany przez właściwy podmiot polski, wykazał brak koniecznych umiejętności niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa żeglugi morskiej lub przez rażące zaniedbania spowodował wypadek morski lub przyczynił się do jego powstania, izba morska może w orzeczeniu pozbawić go prawa wykonywania tych uprawnień w częściowym lub pełnym zakresie na okres od 1 roku do 5 lat.
2. Izba morska może w orzeczeniu uzależnić przywrócenie prawa wykonywania uprawnień w żegludze morskiej od spełnienia przez zainteresowanego co najmniej jednego z następujących warunków:
 - 1) wykonywania określonych niższych uprawnień w żegludze morskiej przez czas oznaczony;
 - 2) wykazania koniecznych umiejętności w trybie przewidzianym przepisami o kwalifikacjach w żegludze morskiej;
 - 3) odbycia w częściowym lub pełnym zakresie praktyki, która była wymagana do uzyskania dotychczasowych uprawnień.
3. Izba morska może na posiedzeniu, w tym samym składzie, w którym orzekła o pozbawieniu zainteresowanego prawa wykonywania uprawnień w żegludze morskiej, postanowić o zawieszeniu prawa wykonywania tych uprawnień przez zainteresowanego do czasu ostatecznego zakończenia postępowania, jeżeli uzasadniają to względy bezpieczeństwa żeglugi. Na postanowienie to zainteresowanemu przysługuje zażalenie.
4. Dokumenty określające uprawnienia w żegludze morskiej członków załóg statków i pilotów oraz organy właściwe do ich wydawania określają odrębne przepisy.
5. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się do członków załóg jednostek pływających Marynarki Wojennej, Straży Granicznej i Policji.

Art. 36.

1. Sentencja orzeczenia powinna zawierać:
 - 1) oznaczenie izby morskiej, która wydała orzeczenie;
 - 2) imiona i nazwiska oraz stopnie i tytuły zawodowe (stanowiska służbowe) członków składu orzekającego;
 - 3) datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania orzeczenia;

- 4) ustalenie czasu, miejsca i rodzaju wypadku morskiego;
 - 5) dokładne ustalenie przyczyn wypadku ze wskazaniem – o ile to możliwe – statku i osób, których wina spowodowała wypadek, oraz z określeniem stopnia, w jakim przyczyniły się do wypadku, albo stwierdzenie uzasadnionych wątpliwości co do przyczyny wypadku bądź stwierdzenie niemożności jej ustalenia;
 - 6) wskazanie ujawnionych wad i braków w budowie statku, jego wyposażeniu, załadunku lub obsadzeniu załogą, w stanie toru wodnego lub urządzeniach oznakowania nawigacyjnego oraz uchybień w działalności i wad w organizacji instytucji służących bezpieczeństwu żeglugi morskiej;
 - 7) ocenę prawidłowości zachowania się statku po wypadku oraz w razie potrzeby prawidłowości czynności ratowniczych.
2. Jeżeli izba morska stosuje środek, o którym mowa w art. 35 ust. 1 i 2, rozstrzygnięcie o tym powinno być zawarte w sentencji orzeczenia.

Art. 37.

1. W sprawie zawilej izba morska może odroczyć wydanie orzeczenia na czas nie dłuższy niż 14 dni.
2. Po podpisaniu sentencji orzeczenia przez członków składu orzekającego przewodniczący ogłasza ją i przytacza ważniejsze powody orzeczenia, po czym sporządza się uzasadnienie orzeczenia na piśmie. Uzasadnienie powinno być sporządzone w terminie 14 dni od ogłoszenia sentencji, a w sprawach zawilych – w terminie do 30 dni.
3. Ogłoszenie sentencji może nastąpić bez udziału ławników.

Art. 38.

Uzasadnienie orzeczenia powinno zawierać:

- 1) dokładne ustalenie podstawy faktycznej przez wskazanie, jakie fakty izba morska uznała za udowodnione, na jakich oparła się dowodach i dlaczego nie uznała dowodów przeciwnych;
- 2) przytoczenie okoliczności, które izba morska miała na względzie przy ocenie podstawy faktycznej;
- 3) w razie potrzeby, zalecenie podjęcia środków zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa żeglugi i zapobiegania wypadkom morskim;
- 4) przytoczenie okoliczności, które izba morska miała na względzie przy zastosowaniu środka, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lub 2.

Art. 39.

Orzeczenie wraz z uzasadnieniem doręcza się ministrowi właściwemu do spraw gospodarki morskiej, delegatowi oraz zainteresowanemu, a w sprawach określonych w art. 15 ust. 4 również państwowemu inspektorowi pracy.

Art. 39a.

1. Po uprawomocnieniu się orzeczenia wyciąg z orzeczenia publikuje się na stronie internetowej izby morskiej. W przypadku, o którym mowa w art. 2 ust. 1a, sporządza się i publikuje raport z postępowania w sprawie wypadku morskiego. O publikacji raportu minister właściwy do spraw gospodarki morskiej powiadamia Europejską Agencję Bezpieczeństwa Morskiego.
2. Raport, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać w szczególności:
 - 1) omówienie podstawowych faktów związanych z wypadkiem, wskazujące, czy w jego wyniku miała miejsce śmierć człowieka, obrażenia ciała lub zanieczyszczenie środowiska;
 - 2) określenie państwa, bandery oraz oznaczenie właściciela lub armatora statku oraz oznaczenie instytucji klasyfikacyjnej sprawującej nadzór nad statkiem;
 - 3) szczegółowe wymiary statków, które brały udział w wypadku;
 - 4) dane dotyczące silników głównych i pomocniczych statków, które brały udział w wypadku;
 - 5) dane dotyczące wieku pracowników, posiadanych przez nich dyplomów i świadectw oraz liczbę stanowisk i staż pracy na danym stanowisku;
 - 6) opis procedur bezpieczeństwa na statkach, które brały udział w wypadku;
 - 7) szczegółowy opis okoliczności, w jakich wydarzył się wypadek;
 - 8) ustalenie czynników, które stanowiły przyczynę wystąpienia wypadku, oraz wnioski zgodnie z wymaganiami bazy danych wypadków Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa Morskiego;
 - 9) zalecenia mające na celu zapobieganie podobnym wypadkom w przyszłości, o ile jest to możliwe.

Rozdział IV**Środki odwoławcze****Art. 40.**

1. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji służy odwołanie.
2. Na postanowienia i zarządzenia izby morskiej zamykające drogę do wydania orzeczenia służy zażalenie. Ponadto zażalenie służy tylko w przypadkach przewidzianych w ustawie.
3. Termin do wniesienia odwołania wynosi 14 dni, a do wniesienia zażalenia 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia lub postanowienia z uzasadnieniem.
4. Środki odwoławcze wnosi się do Odwoławczej Izby Morskiej za pośrednictwem izby morskiej, która wydała orzeczenie lub postanowienie.

Art. 41.

Środki odwoławcze służą delegatowi i zainteresowanym, a w sprawach określonych w art. 15 ust. 4 również państwowemu inspektorowi pracy.

Art. 42.

Odwoławcza Izba Morska rozpoznaje odwołanie na rozprawie, jeżeli przepisy postępowania karnego o apelacji nie stanowią inaczej.

Art. 43.

1. Odwoławcza Izba Morska orzeka na podstawie wyników przewodu w izbie morskiej pierwszej instancji, uzupełnionego w razie potrzeby przewodem odwoławczym.
2. Odwoławcza Izba Morska może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli odwołujący się mógł je przytoczyć w pierwszej instancji.
3. Z zastrzeżeniem ust. 4 Odwoławcza Izba Morska nie jest związana wnioskami ani granicami odwołania.
4. Odwoławcza Izba Morska może zmienić orzeczenie izby morskiej pierwszej instancji na niekorzyść zainteresowanego w części dotyczącej zastosowanego wobec niego środka, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lub 2, albo zastosować środek, o którym nie orzekła izba, tylko w przypadku zaskarżenia w tym zakresie orzeczenia przez delegata na niekorzyść zainteresowanego.
5. Przepis art. 35 ust. 3 stosuje się odpowiednio tylko w warunkach określonych w ust. 4.
6. Odwoławcza Izba Morska rozpoznaje zażalenie na postanowienie, o którym mowa w art. 35 ust. 3, na posiedzeniu, w składzie: jednego sędziego i czterech ławników, najpóźniej w ciągu 3 dni od dnia wpływu akt wraz z zażaleniem do Odwoławczej Izby Morskiej.

Art. 44.

1. Odwoławcza Izba Morska utrzymuje w mocy, zmienia lub uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub części.
2. W razie stwierdzenia niewyjaśnienia istoty sprawy w częściowym lub pełnym zakresie rozstrzygnięć określonych w art. 35 ust. 1 i 2 oraz w art. 36 ust. 1 pkt 5–7 Odwoławcza Izba Morska uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i przekazuje sprawę izbie morskiej do ponownego rozpoznania.
3. Odwoławcza Izba Morska utrzymuje w mocy lub uchyla zaskarżone postanowienie, o którym mowa w art. 35 ust. 3.

Art. 45.

1. Od orzeczenia Odwoławczej Izby Morskiej przysługuje apelacja. Apelację wnosi się za pośrednictwem Odwoławczej Izby Morskiej do Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w terminie 14 dni od daty doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem.
2. Apelacja powinna być sporządzona i podpisana przez adwokata lub radcę prawnego.

3. Jeżeli w wyniku rozpoznania apelacji zaskarżone orzeczenie zostało uchylone w całości lub w części, przy ponownym rozpoznaniu sprawy stosuje się odpowiednio przepisy art. 43 ust. 4 i 5.
4. Na postanowienie Odwoławczej Izby Morskiej wydane w trybie art. 43 ust. 5 lub 6 zainteresowanemu, któremu zawieszono prawo wykonywania uprawnień w żegludze morskiej, przysługuje zażalenie. Zażalenie wnosi się za pośrednictwem Odwoławczej Izby Morskiej do Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w terminie 7 dni od daty doręczenia postanowienia wraz z uzasadnieniem.
5. Okres trwania zawieszenia, o którym mowa w art. 35 ust. 3, zalicza się na poczet zastosowanego środka, o którym mowa w art. 35 ust. 1.
6. Od wyroków i postanowień Sądu Apelacyjnego w Gdańsku wydanych w postępowaniu odwoławczym, o którym mowa w ust. 1 i 4, oraz od orzeczeń i postanowień kończących postępowanie przed izbami morskimi nie przysługuje kasacja.

Art. 46.

O ile przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej, do rozpoznania apelacji lub zażalenia, o których mowa w art. 45 ust. 1 i 4, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o apelacji lub zażaleniu.

Rozdział IVa

Wykonanie orzeczeń i postanowień

Art. 46a.

Wykonaniu podlega:

- 1) orzeczenie w części dotyczącej zastosowanego środka, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lub 2, jeżeli postępowanie zostało ostatecznie zakończone;
- 2) postanowienie o zawieszeniu prawa wykonywania uprawnień w żegludze morskiej, którego nie zaskarżono albo które zostało utrzymane w mocy po rozpoznaniu zażalenia.

Art. 46b.

Właściwy do wykonania orzeczenia lub postanowienia, o których mowa w art. 46a, jest organ polski, który wydał zainteresowanemu ostatni dokument określający uprawnienia w żegludze morskiej.

Art. 46c.

1. Orzeczenie lub postanowienie podlegające wykonaniu doręcza właściwemu organowi izba morska, która zastosowała środek, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lub 2.
2. Organ właściwy do wykonania orzeczenia lub postanowienia wzywa zainteresowanego do złożenia, w terminie 3 dni od daty doręczenia tego wezwania, do-

kumentu dotyczącego uprawnień będących przedmiotem rozstrzygnięcia zawartego w orzeczeniu lub postanowieniu, pouczając zainteresowanego o skutkach niezłożenia tego dokumentu określonych w ust. 3.

3. Dokument niezłożony w terminie, o którym mowa w ust. 2, traci ważność z mocy prawa.

Art. 46d.

1. Organ właściwy do wykonania orzeczenia lub postanowienia wyda zainteresowanemu w miejsce złożonego dokumentu inny dokument określający uprawnienia w żegludze morskiej stosownie do treści orzeczenia lub postanowienia albo zatrzyma złożony dokument, jeżeli uprawnienia były najniższe.
2. Organ, o którym mowa w ust. 1, zwróci zainteresowanemu złożony przez niego dokument niezwłocznie:
 - 1) z upływem okresu pozbawienia prawa wykonywania uprawnień w żegludze morskiej i po stwierdzeniu spełnienia warunków, od których przywrócenie prawa wykonywania uprawnień było uzależnione;
 - 2) jeżeli postanowienie o zawieszeniu prawa wykonywania uprawnień w żegludze morskiej zostało uchylone.

Rozdział V

Wznowienie postępowania

Art. 47.

1. Izba morska wznowia postępowanie zakończone przed izbami w razie późniejszego ujawnienia faktów i dowodów nieznanymi izbie, które mogłyby mieć istotny wpływ na wynik sprawy.
2. Zainteresowany może żądać wznowienia postępowania w okolicznościach wymienionych w ust. 1 tylko wtedy, gdy z faktów i dowodów nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Rozdział VI

Koszty postępowania

Art. 48.

1. Koszty postępowania, obejmujące również należności ławników, delegata i państwowego inspektora pracy, ponosi armator, którego statek spowodował lub przyczynił się do powstania wypadku.
2. W razie uznania winy lub błędu kilku statków koszty postępowania rozdziela się stosunkowo.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do użytkowników urządzeń służących żegludze morskiej, z wyjątkiem organów administracji rządowej.

Art. 49.

Niezależnie od wyniku sprawy izba morska może nałożyć na zainteresowanego obowiązek zwrotu kosztów postępowania, które zainteresowany wywołał swoim postępowaniem.

Art. 50.

Nie pobiera się kosztów postępowania od armatora statku o obcej przynależności, z wyjątkiem przypadku, kiedy postępowanie zostało wszczęte na wniosek armatora lub kapitana takiego statku.

Art. 51.

Jeżeli izba morska dokonuje czynności na wniosek zainteresowanego, ma prawo żądać od niego zaliczki na koszty postępowania oraz uzależnić swe czynności od uprzedniego złożenia zaliczki.

Art. 52.

Koszty postępowania ponosi również zainteresowany, jeżeli wszczęte na jego wniosek postępowanie zostało umorzone na skutek wycofania przez niego wniosku.

Art. 53.

1. W każdym orzeczeniu lub postanowieniu kończącym sprawę w danej instancji izba morska rozstrzyga o kosztach postępowania.
2. Na postanowienia izby morskiej pierwszej instancji o kosztach postępowania służy zażalenie.

Art. 54.

1. W razie nieuwzględnienia odwołania koszty postępowania odwoławczego ponosi zainteresowany, który wniósł odwołanie.
2. W razie częściowego uwzględnienia odwołania koszty postępowania rozdziela się stosunkowo.

Art. 55.

Poza przypadkami określonymi w art. 48–52, art. 54 i art. 56 ust. 1 i 4 koszty postępowania pokrywa się z budżetu Państwa.

Rozdział VII

Przepisy porządkowe

Art. 56.

1. Na świadka, biegłego lub tłumacza, który bez usprawiedliwienia nie stawił się na rozprawie, izba morska może nałożyć karę pieniężną w wysokości do 3 000 zł, jeżeli niestawiennictwo tej osoby spowodowało odroczenie rozprawy, izba morska może ponadto nałożyć na nią obowiązek zwrotu powstałych z tego tytułu kosztów.
2. Niezależnie od środków zastosowanych na podstawie ust. 1 izba morska może zarządzić przymusowe sprowadzenie świadka, a biegłego i tłumacza tylko w przypadkach wyjątkowych.
3. Izba morska zwalnia świadka, biegłego lub tłumacza od nałożonych środków przymusu i zwrotu kosztów, jeżeli świadek, biegły lub tłumacz w ciągu dwóch tygodni od zawiadomienia go udowodni, że niestawiennictwo jego było usprawiedliwione.
4. Niezależnie od skutków niestawiennictwa na rozprawie, świadek, biegły i zainteresowany lub jego pracownik mogą być zobowiązani do zwrotu kosztów wywołanych oczywistą ich winą. Postanowienie izby morskiej w przedmiocie zwrotu kosztów zapada po wysłuchaniu osoby, której zarzucono winę.

Art. 57.

Przepisy art. 56 ust. 1 i 3 mają również zastosowanie w razie nieusprawiedliwionej odmowy złożenia zeznań lub przyrzeczenia, przy czym w razie ponownej odmowy izba morska może nałożyć na świadka ponownie karę pieniężną w wysokości do 4 500 zł.

Art. 58.

Na postanowienie odmowne wydane na podstawie art. 56 ust. 3 oraz na postanowienia wydane na podstawie art. 56 ust. 4 i art. 57 służy zażalenie.

Art. 59.

1. Izba morska może nałożyć na winnych nieprzestrzegania przepisów art. 21 ust. 3 i 3a oraz art. 28 ust. 2 karę pieniężną w wysokości do 5 000 zł.
2. Na postanowienie wydane na podstawie ust. 1 służy zażalenie.

Art. 60.

Ostateczne postanowienie wydane na podstawie art. 56 ust. 1, art. 57 i art. 59 ust. 1 oraz ostateczne postanowienie wydane w przedmiocie zwrotu kosztów, zaopatrzone w zaświadczenie przewodniczącego izby morskiej, iż podlega wykonaniu, stanowi tytuł wykonawczy dla egzekucji sądowej.

Rozdział VIII

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 61.

Izby morskie utworzone na podstawie ustawy z dnia 18 marca 1925 r. o izbach morskich (Dz. U. Nr 36, poz. 243, z późn. zm.) stają się izbami morskimi w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 62. (pominięty).⁵⁾

Art. 63.

Traci moc ustawa z dnia 18 marca 1925 r. o izbach morskich (Dz. U. z 1925 r. Nr 36, poz. 243, z 1930 r. Nr 17, poz. 126 i Nr 76, poz. 600, z 1933 r. Nr 18, poz. 117, z 1934 r. Nr 110, poz. 976 oraz z 1949 r. Nr 41, poz. 295).

Art. 64.

Do czasu wydania przepisów wykonawczych do ustawy w sprawach, które mają być uregulowane tymi przepisami, obowiązują przepisy dotychczasowe.

Art. 65.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1962 r.

⁵⁾ Zamieszczony w obwieszczeniu.